

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης 179/2018

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Τμήμα Α')

Συνεδρίαση της 23ης Οκτωβρίου 2018

Σύνθεση

Πρόεδρος: Ανδρέας Χαρλαύτης, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Δήμητρα Κεφάλα, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Αγγελική Καστανά, Ευσταθία Τσαούση, Παναγιώτα – Ελευθερία Δασκαλέα - Ασημακοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Αναστάσιος Ράλλης, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμό πρωτ. Δ.Κ.Π. Α 0004578 ΕΞ 2018/12-3-2018 του Υπουργείου Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Δημόσιας Περιουσίας, Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας & Κοινωφελών Περιουσιών, Διεύθυνση Κοινωφελών Περιουσιών, Τμήμα Α'

Περίληψη ερωτήματος:. Ερωτάται αν 1) Η σύσταση ιδρύματος, για το οποίο ο διαθέτης κατέλιπε το έτος 2001 περιουσία με διάταξη τελευταίας βούλησης προς εξυπηρέτηση συγκεκριμένου κοινωφελούς σκοπού, υπόκειται στις διατάξεις του ν. 4182/2013 ή του ν. 590/1977.

2) Υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργού των Οικονομικών (υποχρέωση υποβολής προϋπολογισμού και απολογισμού κ.λ.π.) το ίδρυμα, το οποίο ο διαθέτης όρισε με διάταξη τελευταίας βούλησης ως κοινωφελές και συστάθηκε ως εκκλησιαστικό με απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος.

3) Ποια είναι η διαδικασία διάλυσης του συσταθέντος εκκλησιαστικού ιδρύματος, σε περίπτωση που κρίνεται μη νόμιμη η σύστασή του.

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α') γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο έγγραφο του ερωτήματος και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Με την με αριθ. 4344/15-6-2001 δημόσια διαθήκη του, που δημοσιεύθηκε με το με αριθ. 675/5-5-2006 πρακτικό του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, ο Χ.Π. του Δ., που απεβίωσε στις 17-2-2006, όρισε, μεταξύ άλλων, τα εξής: «...Όλη δε την λοιπή ακίνητη περιουσία μου καταλίπω στο συσταθησόμενο στο δημοτικό Διαμέρισμα Μελισσοχωρίου Δήμου Μυγδονίας Νομού Θεσσαλονίκης ίδρυμα, αποκλειστικά και μόνο για τη λειτουργία «οίκου ευγηρίας» με την επωνυμία «ΙΔΡΥΜΑ Χ.Π» και σκοπό τη φιλοξενία και περίθαλψη των σ' αυτό εγκατασταθησομένων γερόντων καταγομένων από το Δήμο Μυγδονίας. Στο συσταθησόμενο ίδρυμα καταλίπω κάθε ακίνητο περιουσία μου που θα βρεθεί οπουδήποτε κατά την ημέρα του θανάτου μου καθώς και όσα χρήματα τυχόν βρεθούν σε ατομικούς λογαριασμούς. Η ακίνητη περιουσία μου αποτελείται σήμερα από 1) ένα ισόγειο κατάστημα...2) δύο οικόπεδα...3) ένα αγροτεμάχιο...4) ένα αγροτεμάχιο... ορίζω ρητά με την παρούσα ότι το ως άνω αγροτεμάχιο δεν θα μεταβιβασθεί ποτέ και σε κανέναν, θα είναι για πάντα περιουσία και ιδιοκτησία του συσταθησόμενου ιδρύματος, εκεί θα κτισθεί το ως άνω γηροκομείο. Εκτελεστές διαθήκης μου ορίζω τον τότε Δήμαρχο Μυγδονίας, τον Μητροπολίτη Λαγκαδά, το Νομάρχη Θεσσαλονίκης και τους δύο πρώτους πλειοψηφήσαντες δημοτικούς συμβούλους του Δήμου Μυγδονίας οι οποίοι θα επιμεληθούν από κοινού για την εκτέλεση του άνω οίκου ευγηρίας και θα διοικούν και θα διαχειρίζονται τα του οίκου... στη Διοίκηση του θα συμμετέχει ο Μητροπολίτης Λαγκαδά ως Πρόεδρος, ο Δήμαρχος Μυγδονίας, ο Νομάρχης Θεσσαλονίκης και οι δύο πρώτοι πλειοψηφήσαντες δημοτικοί σύμβουλοι του Δήμου Μυγδονίας».

2. Οι εκτελεστές αποδέχθηκαν το λειτούργημά τους με τις με αριθμούς 1367, 1368, 1369, 1370/16-11-2006, 13/5-1-2007 και 1546/15-6-2010 δηλώσεις τους στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης και στη συνέχεια υπέβαλαν

την από 29-3-2011 λογοδοσία στο Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας και τον οργανισμό του υπό σύσταση ιδρύματος, όπως αυτός καταρτίστηκε από τους εκτελεστές, στα από 17-5-2008 και 11-04-2009 πρακτικά συνεδρίασης. Με το με αριθ. πρωτ. 6142/17-05-2011 έγγραφο της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας Θράκης διαβιβάστηκε το ως άνω σχέδιο οργανισμού στη Γενική Δ/ση Δημόσιας Περιουσίας & Εθνικών Κληροδοτημάτων του Υπουργείου Οικονομικών, προκειμένου να προβεί κατ' αρμοδιότητα στην έγκριση σύστασης του κοινωφελούς ιδρύματος, διεπόμενου από τις διατάξεις του τότε ισχύοντος α.ν. 2039/1939 και σε κύρωση του οργανισμού του με έκδοση και δημοσίευση του σχετικού προεδρικού διατάγματος. Ακολούθως η Δ/ση Εθνικών Κληροδοτημάτων ζήτησε από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί του σχεδίου του οργανισμού. Το ως άνω Υπουργείο στην απάντησή του μεταξύ άλλων αναφέρει ότι η περιουσία και οι πόροι του συσταθησόμενου ιδρύματος για την εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού, όπως αυτοί περιγράφονται στον οργανισμό, δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα του ιδρύματος μελλοντικά. Έκτοτε η όλη διαδικασία διεκόπη.

3. Με τη συναίνεση των εκτελεστών της διαθήκης και με την από 8-10-2012 απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος (Β' 3472), η ως άνω καταλειφθείσα περιουσία συστάθηκε ως εκκλησιαστικό ίδρυμα με την επωνυμία «Ίδρυμα Χαράλαμπου Παπέ», και αποτέλεσε Αποκεντρωμένη Υπηρεσία της Ιεράς Μητροπόλεως Λαγκαδά, Λητής και Ρεντίνης, αυτοτελούς διαχείρισης και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, εδρεύουσα εντός του Δ.Δ. Μελισσοχωρίου, πρώην Δήμου Μυγδονίας, ήδη Δήμου Ωραιοκάστρου) και με σκοπό την παροχή φροντίδας και φιλοξενίας των υπερηλίκων, καταγομένων από τον πρώην Δήμο Μυγδονίας και ορίστηκε ο κανονισμός λειτουργίας του ιδρύματος, στον οποίο αναφέρεται ότι διοικείται από πενταμελές (5/μελές) Διοικητικό Συμβούλιο αποτελούμενο από πρόσωπα που φέρουν τις ιδιότητες που όρισε ο διαθέτης. Τα ως άνω περιήλθαν σε γνώση της αρμόδιας Δ/σης του Υπουργείου Οικονομικών με το με αριθ. πρωτ. 3800/15-1-2015 έγγραφο της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας – Θράκης. Στο με αριθ. πρωτ. οικ. 306203/18926/25-6-2018 έγγραφο του Τμήματος Κοινωνικής Μέριμνας της Δ/σης Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αναφέρεται ότι από τον έλεγχο στο αρχείο της Υπηρεσίας το εν λόγω Ίδρυμα

δεν έχει προμηθευτεί τις απαιτούμενες άδειες για τη λειτουργία Μονάδας Φροντίδας Ηλικιωμένων σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

4. Στη συνέχεια υποβλήθηκε το ερώτημα στο οποίο εκφράζεται η άποψη ότι, δεδομένων των αντιρρήσεων του Υπουργείου Υγείας, πρέπει να εφαρμοστεί η διάταξη του άρθρου 10 παρ. 3 του ν.4182/2013 και να κατατεθεί αίτηση στο Εφετείο για τον καθορισμό του τρόπου της επωφελέστερης αξιοποίησης της περιουσίας του διαθέτη.

Νομοθετικό πλαίσιο

5. Στο άρθρο 109 παρ.1 του Συντάγματος ορίζεται ότι: «1. Δεν επιτρέπεται η μεταβολή του περιεχομένου ή των όρων διαθήκης, κωδικέλλου ή δωρεάς, ως προς τις διατάξεις τους υπέρ του Δημοσίου ή υπέρ κοινωφελούς σκοπού. 2. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επωφελέστερη αξιοποίηση ή διάθεση, για τον ίδιο ή άλλο κοινωφελή σκοπό, εκείνου που καταλείφθηκε ή δωρήθηκε, στην περιοχή που καθόρισε ο δωρητής ή ο διαθέτης ή στην ευρύτερη της περιφέρεια, όταν βεβαιωθεί με δικαστική απόφαση ότι η θέληση του διαθέτη ή του δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, για οποιονδήποτε λόγο, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος του περιεχομένου της, καθώς και αν μπορεί να ικανοποιηθεί πληρέστερα με τη μεταβολή της εκμετάλλευσης, όπως νόμος ορίζει. 3. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη σύνταξη μητρώου κληροδοτημάτων γενικά και ανά περιφέρεια, την καταγραφή και ταξινόμηση των περιουσιακών τους στοιχείων, τη διοίκηση και διαχείριση του κάθε κληροδοτήματος σύμφωνα με τη βούληση του διαθέτη ή δωρητή και κάθε άλλο συναφές ζήτημα».

6. Στα άρθρα 2017, 2019, 2020 2024, Α.Κ. ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 2017 «Ο διαθέτης μπορεί να ορίσει στη διαθήκη εκτελεστές ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα...».

Άρθρο 2019 «Το λειτούργημα του εκτελεστή αρχίζει από την αποδοχή του. Η αποδοχή και η αποποίηση γίνονται με δήλωση στο γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομίας, ο οποίος συντάσσει τη σχετική έκθεση...».

Άρθρο 2020 «Έργο του εκτελεστή είναι η εκτέλεση των διατάξεων της διαθήκης. Ο εκτελεστής έχει δικαίωμα να επιχειρήσει κάθε πράξη την οποία ρητά επέτρεψε ο διαθέτης ή είναι απαραίτητη για την εκτέλεση των διατάξεων του...».

Άρθρο 2024 «Περισσότεροι εκτελεστές ενεργούν όλοι μαζί. αν λείψει ένας από αυτούς, ενεργούν οι άλλοι μόνοι τους...».

7. Στα άρθρα 108, 109 και 110 Α.Κ. ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 108 «Αν με ιδρυτική πράξη μια περιουσία ορίστηκε για να εξυπηρετηθεί ορισμένος σκοπός, το ίδρυμα αποκτά προσωπικότητα με διάταγμα που εγκρίνει τη σύστασή του».

Άρθρο 109 «Η ιδρυτική πράξη γίνεται με δικαιοπραξία εν ζωή είτε με διάταξη τελευταίας βούλησης. Η δικαιοπραξία εν ζωή απαιτείται να γίνει με συμβολαιογραφικό έγγραφο».

Άρθρο 110 « Στην ιδρυτική πράξη πρέπει να καθορίζεται ο σκοπός του ιδρύματος, η περιουσία που αφιερώνεται και ο οργανισμός του. Το διάταγμα που εγκρίνει το ίδρυμα μπορεί να ορίσει ή να συμπληρώσει ή να τροποποιήσει τον οργανισμό, με τον όρο ότι η θέληση του ιδρυτή θα παραμείνει σεβαστή. Η συμπλήρωση ή η τροποποίηση μπορεί να γίνει με τους ίδιους όρους και με μεταγενέστερο διάταγμα με την επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 119» .

8. Στα άρθρα 1 παρ. 4, 29 παρ. 1&2, 46 παρ. 2 και 59 του ν. 590/1977 Περί του Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος (Α'146), όπως τροποποιήθηκαν με το άρθρο 68 παρ. 1 υποπαρ. 4 και 5 του ν.4235/2014 (Α'32), ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1. «Γενικαί Διατάξεις 1...2...3...4 Κατά τας νομικάς αυτών σχέσεις η Εκκλησία της Ελλάδος, αι Μητροπόλεις, αι ενορίαί μετά των Ενοριακών αυτών Ναών, αι Μοναί, η Αποστολική Διακονεία, ο ΟΔΕΠ, το ΤΑΚΕ, το Διορθόδοξον Κέντρον της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Το Εκκλησιαστικόν Ορφανοτροφείον Βουλιαγμένης, ως και τα λοιπά Εκκλησιαστικά Καθιδρύματα της Αρχιεπισκοπής Αθηνών και των Μητροπόλεων, τα λειτουργούντα μέχρι της ισχύος του παρόντος και κεκτημένα νομικήν προσωπικότητα, είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, «όπως και τα Ιερά Προσκυνήματα, τα εκκλησιαστικά Ιδρύματα και εκκλησιαστικά Μουσεία» , λειτουργούν δε επί τη βάσει των υφισταμένων μέχρι σήμερον οργανισμών αυτών, οίτινες δύνανται να συμπληρούνται και να τροποποιώνται εφ' εξής διά κανονιστικών αποφάσεων, εκδιδομένων υπό «της Ι.Σ.Ι. ή της Δ.Ι.Σ. κατόπιν προτάσεως» του οικείου Αρχιερέως, δι' ων θα ρυθμίζονται τα της διοικήσεως, διαχειρίσεως, ελέγχου και εν γένει λειτουργίας αυτών, ως και τα της υπηρεσιακής εν γένει καταστάσεως του προσωπικού αυτών.

Άρθρο 29 « 1. Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών υπό την ιδιότητα του ποιμαίνοντος την Αρχιεπισκοπήν Αθηνών, ως και έκαστος εν ενεργεία Μητροπολίτης, ως Εκκλησιαστική Αρχή της κληρωθείσης αυτώ Μητροπόλεως, ασκούν εντός της περιφέρειας της Μητροπόλεως των, την υπό των Ιερών Κανόνων, των Εκκλησιαστικών διατάξεων και των νόμων εν γένει της Πολιτείας προβλεπομένην εξουσίαν.

2. Τα της οργανώσεως, της διοικήσεως και της εν γένει λειτουργίας των Μητροπόλεων ρυθμίζονται δι' αποφάσεων της Δ. Ι. Σ., δημοσιευομένων διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως. Αποφάσεις ρυθμίζουσai ειδικώς θέματα επί μέρους Μητροπόλεων εκδίδονται κατά τα ανωτέρω, τη προτάσει του οικείου Αρχιερέως. «Η Δ.Ι.Σ. δύναται κατόπιν σχετικής προτάσεως του επιχώριου Μητροπολίτη, να συστήνει με αποφάσεις της εκκλησιαστικά Ιδρύματα για την προαγωγή μη κερδοσκοπικών φιλανθρωπικών, μορφωτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών σκοπών, τα οποία αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και αποκτούν νομική προσωπικότητα από της δημοσίευσής της απόφασης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την απόφαση αυτή εγκρίνεται ο Κανονισμός του εκκλησιαστικού ιδρύματος, ο οποίος περιέχει τους εν γένει κανόνες λειτουργίας και διαχείρισής του, με τους οποίους καθορίζεται οπωσδήποτε η επωνυμία, η έδρα, ο σκοπός του και το εκκλησιαστικό νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που το εκκλησιαστικό ίδρυμα επικουρεί, η διοίκησή του, οι πόροι και οι κανόνες διαχείρισης της περιουσίας του, καθώς και οι όροι διάλυσής του. Σε περίπτωση διάλυσης του εκκλησιαστικού ιδρύματος, η περιουσία του περιέρχεται αυτοδικαίως στο εκκλησιαστικό νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, τους σκοπούς τους οποίους επικουρεί. Εκκλησιαστικό ίδρυμα που συστήθηκε για τη θεραπεία ορισμένου σκοπού και διαχειρίζεται περιουσία, η οποία διατέθηκε εν ζωή ή αιτία θανάτου σε νομικό πρόσωπο του άρθρου 1 παρ. 4 ειδικά γι αυτόν το σκοπό, δεν μεταβάλλει το σκοπό του, ει μη μόνον υπό τους όρους του άρθρου 109 του Συντάγματος και της κείμενης νομοθεσίας για τα κοινωφελή ιδρύματα, αναλόγως εφαρμοζόμενης στην περίπτωση αυτή στα εκκλησιαστικά ιδρύματα. β) Η ισχύς της προηγούμενης ρύθμισης για τα προϋφιστάμενα του παρόντος εκκλησιαστικά Ιδρύματα ανατρέχει στο χρόνο δημοσίευσης κάθε Κανονισμού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, από τον οποίο χρόνο θεωρείται ότι αυτά έχουν αποκτήσει νομική προσωπικότητα...». [Το ως άνω τρίτο εδάφιο της

παραγράφου 2 του άρθρου 29 του ν.590/1977 και η υπό στοιχ. β' παράγραφος προστέθηκαν με το άρθρο 68 παρ.5 του ν.4235/2014].

Άρθρο 46 παρ.2 «Περί της Εκκλησιαστικής Περιουσίας. 1.2. Ο τρόπος διοικήσεως, ελέγχου, διαφυλάξεως και καταγραφής λογιστικής διαχειρίσεως, αναθέσεως, εκπονήσεως και διενέργειας έργων, μελετών, προμηθειών και υπηρεσιών, εκποιήσεως και εκμισθώσεως και γενικά κάθε ζήτημα της διαχειρίσεως και αξιοποιήσεως της περιουσίας κάθε νομικού προσώπου του άρθρου 1 παράγραφος 4 του παρόντος καθορίζεται, κατόπιν εισηγήσεως του επιχωρίου Μητροπολίτου ή του αρμοδίου οργάνου της Εκκλησίας της Ελλάδος (προκειμένου για την περιουσία που διοικεί και διαχειρίζεται), με Κανονισμούς της Δ.Ι.Σ. και βάσει των Ιερών Κανόνων, δημοσιευόμενων στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως..».

Άρθρο 59 «1. Η διοίκησης και διαχείρισης των εν τη περιοχή της Εκκλησίας της Ελλάδος κειμένων Ιερών Προσκυνημάτων καθορίζεται, άτε τούτων έκπαλαι τεθειμένων, ανεξαρτήτως της μέχρι τούδε νομικής αυτών μορφής και καταστάσεως, εις την δημοσίαν λατρείαν δι' αποφάσεων της Δ. Ι. Σ., εγκρινομένων υπό της Ι. Σ. Ι. και δημοσιευομένων διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως. 2. Πρόεδροι των Εκκλησιαστικών Ιδρυμάτων, ως και των κατά την παράγραφον 1 του παρόντος Ιερών Προσκυνημάτων, είναι αυτοδικαίως οι οικείοι Μητροπολίται.»

9. Στα άρθρα 1 παρ.1,2,3 και 4, 10 παρ. 1,2,3 και 4, 50 παρ.1, 53 , 77 παρ. 3 και 82 παρ.1,8 και 9 του ν.4182/2013 Κώδικας κοινωφελών περιουσιών, σχολαζουσών κληρονομιών και λοιπές διατάξεις (Α'185),ορίζονται ότι:

Άρθρο 1 «Ορισμοί. Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος κώδικα νοούνται ως: 1. «Κοινωφελής περιουσία»: το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων που διατίθενται με κληρονομιά, κληροδοσία ή δωρεά υπέρ του Δημοσίου ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή για κοινωφελή σκοπό. Ως «κοινωφελής περιουσία» νοείται επίσης και το νομικό πρόσωπο που τα διαχειρίζεται και εκπροσωπεί, εφόσον υπάρχει. Οι όροι «κοινωφελής περιουσία», «περιουσία» και «εθνικό κληροδότημα» ταυτίζονται. 2. «Συστατική πράξη»: η διαθήκη ή η πράξη δωρεάς, με την οποία καταλείπεται νόμιμα περιουσία κατά την έννοια του προηγούμενου εδαφίου. 3. «Κοινωφελής σκοπός»: κάθε εθνικός, θρησκευτικός, φιλανθρωπικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και γενικά επωφελής για την κοινωνία, εν όλω ή εν μέρει, σκοπός.

4. «Αρμόδια αρχή»: είναι ο Υπουργός Οικονομικών και ο Γενικός Γραμματέας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2, οι οποίοι ασκούν τις σχετικές αρμοδιότητες δια των οικείων Διευθύνσεων...»

Άρθρο 10 «Ερμηνεία συστατικών πράξεων - Μεταβολή σκοπού 1. Περιουσίες που καταλείπονται υπέρ κοινωφελών σκοπών αξιοποιούνται κατά τον τρόπο που όρισε ο διαθέτης ή δωρητής. Απαγορεύεται η μεταβολή τόσο των παραπάνω κοινωφελών σκοπών όσο και του τρόπου και των όρων διαχείρισης της περιουσίας, καθώς και των ορισμών για τον τρόπο διοίκησης της. 2. Αν υπάρχει αμφιβολία περί του περιεχομένου της βούλησης του διαθέτη ή δωρητή ή αμφισβήτηση επ' αυτού, αυτή επιλύεται από το αρμόδιο κατ' άρθρο 825 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας δικαστήριο. 3. Το κατά την προηγούμενη παράγραφο δικαστήριο αποφαινεται επίσης, κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, επί του εάν η βούληση του διαθέτη ή δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, για οποιονδήποτε λόγο, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος της, και καθορίζει τον τρόπο της επωφελέστερης ή ασφαλέστερης αξιοποίησης της περιουσίας, καθώς και το σκοπό και την περιοχή για την οποία πρέπει αυτή να διατεθεί. Αν μετά την έκδοση της δικαστικής απόφασης του προηγούμενου εδαφίου, ο τρόπος αξιοποίησης που επετράπη με αυτή κατέστη για οποιονδήποτε λόγο ανέφικτος, είναι δυνατή η αξιοποίηση της περιουσίας, σύμφωνα με τον τρόπο που περιέγραψε ο διαθέτης ή ο δωρητής, χωρίς να απαιτείται η έκδοση νέας απόφασης, με απόφαση του οργάνου διοίκησης της περιουσίας που κοινοποιείται στην αρμόδια αρχή εντός τριάντα (30) ημερών. 4. Η αίτηση προς το δικαστήριο υποβάλλεται από την αρμόδια αρχή, μετά από προηγούμενη ακρόαση του οργάνου διοίκησης της περιουσίας...».

Άρθρο 50 «Σύσταση κοινωφελούς ιδρύματος 1. Περιουσία, η οποία διατίθεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 1 του παρόντος αποτελεί ίδρυμα που διοικείται σύμφωνα με όσα προβλέπονται στη συστατική πράξη, όταν η εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού ανατίθεται σε φυσικά πρόσωπα ή σε νομικά πρόσωπα που συνιστώνται με αυτήν...».

Άρθρο 53 «Εποπτεία 1. Περιουσίες του άρθρου 50 εκκαθαρίζονται κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 41 και 42 του παρόντος και υπάγονται στην εποπτεία της αρμόδιας αρχής. Με τον οργανισμό μπορεί να καθορίζεται το εύρος της εποπτείας της αρμόδιας αρχής, λαμβάνεται δε υπόψη η προέλευση της

περιουσίας. 2. Κοινωφελή ιδρύματα που εξαιρούνται με ειδικές διατάξεις της εποπτείας της αρμόδιας αρχής του παρόντος κώδικα, υπέχουν σε κάθε περίπτωση υποχρέωση υποβολής προς έλεγχο του προϋπολογισμού και απολογισμού τους, κατά τις διατάξεις του άρθρου 59».

Άρθρο 77 «1...3. Το άρθρο 825 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αναδιατυπώνεται ως εξής: «Άρθρο 825 Ερμηνεία διαθήκης υπέρ του κράτους ή κοινωφελών σκοπών. Κάθε αμφιβολία ή αμφισβήτηση για την ερμηνεία διαθήκης ή άλλης πράξης με την οποία διαθέτονται περιουσιακά στοιχεία με κληρονομιά, κληροδοσία ή δωρεά υπέρ του κράτους ή κοινωφελών σκοπών, εφόσον αναφέρεται στον τρόπο της εκκαθάρισης και γενικά της διαχείρισης και της εκτέλεσης της περιουσίας που έχει διατεθεί για το κράτος ή για κοινωφελή σκοπό, υπάγεται στην αρμοδιότητα του Εφετείου της έδρας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης που εποπτεύει την κοινωφελή περιουσία. Αν η κοινωφελής περιουσία υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργού Οικονομικών, αρμόδιο είναι το Εφετείο Αθηνών».

Άρθρο 82 «Μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις 1. Όπου δεν ορίζεται διαφορετικά, οι διατάξεις του Κώδικα εφαρμόζονται και στις κοινωφελείς περιουσίες που υφίστανται κατά την έναρξη ισχύος του, ανεξάρτητα από τον τρόπο σύστασής τους. Κοινωφελή ιδρύματα που έχουν εξαιρεθεί με ειδικές διατάξεις του α.ν. 2039/1939 εξακολουθούν να εξαιρούνται του παρόντος Κώδικα και της εποπτείας της αρμόδιας αρχής αλλά υπέχουν σε κάθε περίπτωση υποχρέωση υποβολής προς έλεγχο του προϋπολογισμού και του απολογισμού τους, κατά τις διατάξεις του άρθρου 59. «Διαδικασίες που έχουν ήδη αρχίσει, δύνανται να ολοκληρώνονται και κατά την προϋφιστάμενη διαδικασία. 2. 3. 4... 8. Με την επιφύλαξη όσων ορίζονται στις λοιπές διατάξεις του παρόντος Κώδικα, από την έναρξη ισχύος αυτού, καταργούνται:

α) ο α.ν. 2039/1939 (Α` 455),

β) το ν.δ. 430/1970 (Α` 25),

γ) ο ν. 455/1976 (Α` 277),

δ) το β δ. 18.9-20.10/1947 (Α` 223),

ε) τα άρθρα 1865, 1866 εδάφιο δεύτερο και 1869 του Αστικού Κώδικα,

στ) Κάθε γενική ή ειδική διάταξη, η οποία αφορά θέματα, που ρυθμίζονται από αυτόν ή αντίκεινται στις διατάξεις του. 9. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 και 4 του παρόντος άρθρου, κάθε παραπομπή στον α.ν. 2039/1939 ή γενικά

στη νομοθεσία περί Εθνικών Κληροδοτημάτων, νοείται από την έναρξη ισχύος του παρόντος Κώδικα ότι γίνεται στις αντίστοιχες διατάξεις του».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προπαρατιθέμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα Υπηρεσία συνάγονται, τα ακόλουθα:

10. Κατά ρητή επιταγή του άρθρου 109 παρ.1 του Συντάγματος, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 2, παρ. 1 και 2 του ν. 4182/2013 (Α' 185), το Δημόσιο, σε περίπτωση που με κληρονομιά, κληροδοσία ή δωρεά διατίθενται περιουσιακά στοιχεία υπέρ αυτού ή υπέρ κοινωφελών εν γένει σκοπών που εκτελούνται είτε από το ίδιο, είτε από άλλα πρόσωπα, έχει υποχρέωση να φροντίζει για την πιστή και ακριβή εκτέλεση της βούλησης του διαθέτη ή δωρητή και να ασκεί εποπτεία και έλεγχο επί της διαχείρισης αυτής, κατά τα προβλεπόμενα, κατ' αρχήν, στην οικεία πράξη (διαθήκη ή δωρεά ή συστατική πράξη) και επικουρικά, για τα μη ρυθμιζόμενα από αυτήν θέματα, να ανατρέχει στις διατάξεις του νόμου, που ισχύουν κάθε φορά για τα κοινωφελή ιδρύματα. Κατά την έννοια της ίδιας συνταγματικής διάταξης, η προστασία και κατοχύρωση της θέλησης των διαθετών (και δωρητών) επεκτείνεται, αφενός, μεν στο οριζόμενο με τη διαθήκη (ή τη δωρεά) σκοπό και αφετέρου στον τρόπο διαχείρισης της περιουσίας που έχει διατεθεί ή δωρηθεί, διότι αποτελούν ουσιώδες μέρος του περιεχομένου και των όρων της διαθήκης ή της δωρεάς (Α.Π. Ολομ. 8/1994, ΣτΕ 1354/2000, 1324/1982, 112/1983) και της διοίκησης του τυχόν συνιστώμενου ιδρύματος έτσι ώστε να αποκλείονται επεμβάσεις εκ μέρους του κράτους, οι οποίες μεταβάλλουν το σκοπό ή τον τρόπο εκπλήρωσης του σκοπού, όπως αυτοί ορίστηκαν από τους διαθέτες ή τους δωρητές (ΣτΕ 3636/1999, 1718/1990, 508/1987, 400/1985). Περαιτέρω κατά την ίδια ως άνω διάταξη, δεν επιτρέπεται η μεταβολή όχι μόνο του κοινωφελούς σκοπού, στον οποίο αναφέρεται η διαθήκη ή δωρεά (Α.Π. 678/1993, 807/1991, ΣτΕ 1871/1993, 1324/1982, 112/1983) αλλά και των τεθέντων σ' αυτές όρων περί του τρόπου διαχείρισης της διατεθείσας περιουσίας, καθόσον οι ορισμοί αυτοί αποτελούν, μετά του

κοινωφελούς σκοπού, ουσιώδες μέρος του περιεχομένου της διαθήκης (ΣΤΕ 1354/2000).

11. Το κριτήριο χαρακτηρισμού ενός σκοπού ως κοινωφελούς, κατά την έννοια του άρθρου 1 του προϊσχύσαντος α.ν. 2039/1939 και του άρθρου 1 του ισχύοντος ν. 4182/2013, πρέπει να αναζητηθεί κυρίως στο αν ο σκοπός αυτός εξυπηρετεί, σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση, όχι ορισμένο κύκλο προσώπων, αλλά το κοινό γενικά, δηλαδή αποβλέπει στην εξυπηρέτηση γενικότερης ανάγκης, πράγμα το οποίο συμβαίνει όταν με την εκπλήρωση του σκοπού παρέχεται ωφελιμότητα, η οποία θεραπεύει ή εξυπηρετεί τις ανάγκες ευρύτερης ομάδας ατόμων, σε τρόπο ώστε η εκπλήρωση του σκοπού να ενδιαφέρει κατ' εξοχήν το κοινωνικό σύνολο. Η ανωτέρω δεδομένη έννοια συνεπικουρείται και από τη γενικότητα της διατύπωσης της αντίστοιχης διάταξης τόσο του προϊσχύσαντος όσο και του ισχύοντος νόμου ως προς το είδος του σκοπού, δηλαδή της δι' αυτού παρεχόμενης στο κοινό ωφέλειας, η οποία συνάγεται εκ του ότι ρητά ως κοινωφελής σκοπός χαρακτηρίζεται όχι κάποιος ορισμένος αλλά κάθε εθνικός, θρησκευτικός, φιλανθρωπικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και γενικά επωφελής για την κοινωνία, εν όλω ή εν μέρει, σκοπός. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η έννοια του κοινωφελούς σκοπού είναι ευρύτατη, ήτοι περιλαμβάνει κάθε άλλο σκοπό πλην του καθαρά ιδιωτικού. (βλ. Γνωμ. Ολομ. Ν.Σ.Κ. 250/2005).

12. Από την έναρξη ισχύος του ν. 4235/2014 (11-2-2014) όλα τα υφιστάμενα εκκλησιαστικά ιδρύματα των εκκλησιαστικών ν.π.δ.δ. (Μητροπόλεων, Ενοριών, Μονών κλπ.) που λειτουργούσαν ως Αποκεντρωμένες Υπηρεσίες έχουν, αυτοδικαίως, καταστεί ν.π.ιδ.δ. (αυτοτελή ιδρύματα), εφόσον διαθέτουν Κανονισμό λειτουργίας εγκεκριμένο από την Δ.Ι.Σ. και δημοσιευμένο στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και αναγνωρίζονται ως υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, διαφορετικά του εκκλησιαστικού ν.π.δ.δ., το οποίο τα εποπτεύει. Ως υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων το αυτοτελές ίδρυμα έχει δικό του ΑΦΜ, μερίδα ιδιοκτησίας στο Υποθηκοφυλάκειο, απασχολεί και ασφαρίζει προσωπικό ως εργοδότης κλπ. Ο κανονισμός λειτουργίας πρέπει να καθορίζει την επωνυμία, την έδρα, το σκοπό, το εκκλησιαστικό ν.π.δ.δ. που το οποίο επικουρεί (Ιερά Μητρόπολη), τη διοίκηση, τους πόρους, τους κανόνες διαχείρισης της περιουσίας του καθώς και τους όρους διάλυσής του. Τα εν λόγω εκκλησιαστικά ιδρύματα,

συνεστημένα δια Κανονισμού της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, έχουν υπαχθεί στο ν.4235/2014, κατέστησαν Ν.Π.Ι.Δ. και δεν υπάγονται στις διατάξεις του ν. 4182/2013.

13. Ειδικότερα με τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 2 εδάφ. τρίτο του ν. 590/1977, όπως ισχύει, προβλέφθηκε η εξαίρεση από το ν.4182/2013 όλων των εκκλησιαστικών ιδρυμάτων, τα οποία διαχειρίζονται περιουσίες που διατέθηκαν για τη θεραπεία ορισμένου σκοπού, εν ζωή ή αιτία θανάτου, οι διατάξεις του οποίου εφαρμόζονται (άρθρα 10-11), αναλόγως και μόνο για την ενδεχόμενη μεταβολή του σκοπού των εκκλησιαστικών ιδρυμάτων, σε συνδυασμό με το άρθρο 109 του Συντάγματος.

Σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν κατά τη συζήτηση στο Τμήμα επί των τεθέντων ερωτημάτων εκφράστηκαν οι εξής γνώμες:

14. Επί του πρώτου ερωτήματος:

Κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, από το κείμενο της διαθήκης προκύπτει σαφώς η θέληση του διαθέτη να συστήσει αυτοτελές, κοινωφελές ίδρυμα, σύμφωνα με τις διατάξεις του τότε ισχύοντος α.ν. 2039/39 και ήδη του ν. 4182/2013 και όχι εκκλησιαστικό, το οποίο άλλωστε, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες διατάξεις δεν μπορούσε να συσταθεί.

15. Επί του δευτέρου ερωτήματος:

A. Κατά τη γνώμη που πλειοψήφησε, την οποία υποστήριξαν οι Νομικοί Σύμβουλοι Δήμητρα Κεφάλα, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Αγγελική Καστανά, Ευσταθία Τσαούση και Παναγιώτα – Ελευθερία Δασκαλέα – Ασημακοπούλου, (ψηφοί πέντε – 5), όσον αφορά την καταλειφθείσα από το διαθέτη υπέρ κοινωφελούς σκοπού περιουσία, η περιουσία αυτή εποπτεύεται από τον Υπουργό των Οικονομικών, αφού, όπως προαναφέρθηκε κατά ρητή επιταγή του άρθρου 109 παρ.1 του Συντάγματος σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 2, παρ. 1 και 2 του ν. 4182/2013 (Α' 185), το Δημόσιο, σε περίπτωση που με κληρονομιά, κληροδοσία ή δωρεά διατίθενται περιουσιακά στοιχεία υπέρ αυτού ή υπέρ κοινωφελών εν γένει σκοπών που εκτελούνται είτε από το ίδιο, είτε από άλλα πρόσωπα, έχει υποχρέωση να φροντίζει για την πιστή και ακριβή εκτέλεση της βούλησης του διαθέτη ή δωρητή και να ασκεί εποπτεία και έλεγχο στη διαχείριση αυτή, κατά τα προβλεπόμενα, κατ' αρχήν, στην οικεία πράξη (διαθήκη ή δωρεά ή συστατική πράξη) και επικουρικά, για τα μη

ρυθμιζόμενα από αυτήν θέματα, να ανατρέχει στις διατάξεις του νόμου, που ισχύουν κάθε φορά για τα κοινωνικά ιδρύματα.

Β. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, η οποία εκφράστηκε από τον Πρόεδρο του Τμήματος και τους Νομικούς Συμβούλους Ανδρέα Ανδρουλιδάκη, Στυλιανή Χαριτάκη και Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, (ψηφοί τέσσερις -4) προς την οποία συντάχθηκε και ο εισηγητής Πάρεδρος, το «Ίδρυμα Χ.Π. της Ιεράς Μητρόπολης Λαγκαδά, Λητής και Ρεντίνης», όπως φέρεται καταγεγραμμένο με αριθμό μητρώου 000836 στο σύστημα ηλεκτρονικής απογραφής φορέων της Συνοδικής Επιτροπής Κοινωνικής Πρόνοιας της Ευποιΐας της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, συστάθηκε ως Αποκεντρωμένη Υπηρεσία της ως άνω Μητρόπολης. Η απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, με την οποία έγινε η σύσταση και ορίστηκε ο κανονισμός λειτουργίας του ιδρύματος, ως κανονιστική πράξη δημοσιεύτηκε στη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και κατ' αυτής δεν ασκήθηκε εμπροθέσμως αίτηση ακύρωσης (ΣτΕ 1818/2007, 3046/2002, 1817/1987). Επομένως το συγκεκριμένο ίδρυμα το οποίο κατέστη ήδη με τις διατάξεις του ν. 4235/2014 Ν.Π.Ι.Δ., ανεξαρτήτως της νομιμότητος της συστάσεώς του, λειτουργεί ως εκκλησιαστικό και δεν υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργού των Οικονομικών.

16.Επί του τρίτου ερωτήματος:

Α. Κατά την άποψη που πλειοψήφησε, την οποία υποστήριξαν οι Νομικοί Σύμβουλοι Στυλιανή Χαριτάκη, Δήμητρα Κεφάλαι, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Αγγελική Καστανά, Ευσταθία Τσαούση και Παναγιώτα – Ελευθερία Δασκαλέα – Ασημακοπούλου, (ψηφοί έξι – 6), δεδομένου ότι η θέληση του διαθέτη, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, ήταν να συσταθεί ίδρυμα υπαγόμενο στις διατάξεις του α.ν. 2039/1939 και ήδη του ν. 4182/2013 και κατά το διδόμενο ιστορικό η διαδικασία σύστασης τέτοιου ιδρύματος διεκόπη, επειδή το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης έκρινε ότι η περιουσία και οι πόροι του συσταθσόμενου ιδρύματος δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητά του, πρέπει να ασκηθεί αίτηση στο αρμόδιο δικαστήριο για την επωφελέστερη αξιοποίηση κατ' εφαρμογή του άρθρου 109 παρ. 2 του Συντάγματος, σε συνδυασμό με το άρθρο 10 παρ. 3 του ν. 4182/2013.

Β. Κατά την άποψη της μειοψηφίας που εκφράστηκε από τον Πρόεδρο του Τμήματος και τους Νομικούς Συμβούλους Ανδρέα Ανδρουλιδάκη και Νικόλαο

Δασκαλαντωνάκη, (ψηφοί τρεις - 3), ενόψει των πλημμελειών που επιφοχώρησαν κατά τη σύσταση του ιδρύματος και του γεγονότος ότι η κανονιστική πράξη συστάσεώς του δεν μπορεί πλέον να προσβληθεί (ΣτΕ 1818/2007), υπάρχει μόνο ευχέρεια και όχι υποχρέωση ανάκλησης αυτής από την Αρχή που την εξέδωσε (ΣτΕ 3046/2002, 1542/1995, 1817/1987. Προς αποκατάσταση της νομιμότητας θα πρέπει να εκφρασθεί παράκληση προς την Διαρκή Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος να ανακαλέσει την από 8.10.2012 πράξη συστάσεως.

Απάντηση

17. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α'), γνωμοδοτεί ως εξής:

α) Στο πρώτο ερώτημα, ότι ο διαθέτης θέλησε τη σύσταση ιδρύματος υπαγόμενου στις διατάξεις του α.ν. 2039/39 και τώρα του ν. 4182/2013 (ομόφ.).

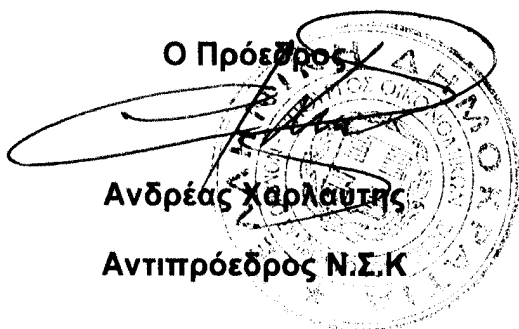
β) Στο δεύτερο ερώτημα, ότι η καταλειφθείσα περιουσία εποπτεύεται από τον Υπουργό των Οικονομικών (πλειοψ.).

γ) Στο τρίτο ερώτημα, ότι πρέπει να ασκηθεί από την εποπτεύουσα αρχή αίτηση στο αρμόδιο δικαστήριο, προκειμένου να οριστεί ο επωφελέστερος τρόπος αξιοποίησης της καταλειφθείσας περιουσίας (πλειοψ.).

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 20.11.2018

Ο Πρόεδρος

Ανδρέας Χαριλαμίδης
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Ο Εισηγητής

Αναστάσιος Ράλλης
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.